

персоналу внаслідок поспішності введення в експлуатацію реконструйованих та нових готельних об'єктів; завищені ціни внаслідок опортуністичного ціноутворення та бажання швидкого покриття витрат, пов'язаних з ремонтом чи будівництвом, а також невідповідність завищених цін нижчому рівню сервісу; низька завантажувальність готелів при значних сподіваннях на прибуття істотної кількості туристів [1; 5, 191–192; 6, 27–30].

Пропри низку проблемних аспектів Україна залишається сприятливою для організації готельного господарства, що підтверджується високим туристичним потенціалом. Вважаємо, що розвиток вітчизняного готельного господарства повинне відбуватися за такими напрямками: поглиблення спеціалізації підприємств розміщення; підвищення якості готельних пропозицій та їх конкурентоспроможності; модернізація матеріально-технічної бази і впровадження сучасних засобів та інформаційних комунікацій; утворення міжнародних готельних ланцюгів; розвиток та підтримка малих підприємств у галузі; впровадження комп'ютерних технологій; орієнтація на екологічність (створення «еко-готелів»); власна організація та участь в різноманітних міжнародних заходах для підвищення інвестиційної привабливості.

Також важливо для позитивного зростання готельного господарства в Україні стабілізувати соціально-економічну ситуацію, врівноважити політичний курс розвитку, розв'язати проблеми із гібридною військовою ситуацією та ін. Окремо відмітимо завдання органів виконавчої влади, яким необхідно розробити програми розвитку готельного господарства, у яких чітко встановлюватиметься комплекс заходів посилення інвестиційної привабливості галузі, залучення техніко-технологічних ресурсів, підвищення якості інтелектуально-кадрового капіталу та інших без яких прогресивний розвиток господарства не можливо забезпечити.

Джерела та література

1. Характеристика економічної безпеки розвитку сфери обслуговування України/Т. Г. Васильців, Р. Л. Лупак, О. В. Рудковський, С. О. Белікова. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2019/3.pdf
2. Огляд ринку готелів: що відбувається з готелями в Україні. *Ексклюзив*. 2020.02.19. URL: <https://thepage.ua/ua/exclusive/oglyad-rinku-goteliv-sho-vidbuvayetsya-z-gotelyami-v-ukrayini>
3. Аспекти безпеки розвитку туристичної галузі України в умовах гібридних загроз/Т. Г. Васильців, Р. Л. Лупак, О. В. Рудковський, С. О. Белікова. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 11. С. 10–15.
4. Лупак Р. Л. Державна політика імпортозаміщення в системі забезпечення економічної безпеки України: пріоритети та інструменти реалізації: монографія. Львів: ННБК «АТБ», 2018. 527 с.
5. Лупак Р. Л. Оцінювання формування конкурентних переваг туристичних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. № 3. С. 189–194.
6. Семак Б. Б., Васильців Т. Г., Лупак Р. Л. Удосконалення методики оцінювання конкурентоспроможності та розробки конкурентної стратегії підприємств сфери послуг. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2016. Вип. 14. Серія економічна. С. 26–31.

Калюга В. – студент

Науковий керівник: д. е. н., проф.

Л. Ліпич

Волинський національний
університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна

Сутнісна характеристика ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства

Формування ринкових відносин в Україні зумовило глибокі зміни в теорії та практиці організації й управління господарською діяльністю на підприємствах. Теорія та практика пропонують нові підходи до підвищення результатів діяльності промислових підприємств у

вартісному відображенні, у тому числі за рахунок залучення резервів зростання ефективності виробництва, а також реалізації продукції, що пропонують товаровиробники споживачам.

Питання ефективності виробничо-господарської діяльності підприємств завжди посідали вагомe місце серед проблем економічної науки та практики управління господарськими процесами. Найбільш актуальними серед означених проблем є підвищення економічної ефективності діяльності підприємств, що зумовлено, зокрема, загостренням економічної конкуренції та мінливістю ринкових умов господарювання.

Розроблення напрямів підвищення економічної ефективності діяльності підприємств різних організаційно-правових форм господарювання та форм власності потребує поглибленого вивчення теоретичних і методичних основ визначення й оцінки економічної ефективності та ефективності діяльності загалом.

Ефективність діяльності підприємства є комплексною економічною категорією, яку досліджували багато авторів, проте однозначного підходу до трактування ефективності переробних підприємств не має. У загальному розумінні поняття «ефективність» розглядають як «здатність приносити ефект, результативність процесу, проекту тощо, які визначаються як відношення ефекту, результату до витрат, що забезпечили цей результат» [1, 508].

Складність аналізу понять, що характеризують ефективність, полягає у різних рівнях ієрархії об'єкта дослідження, а також глибині теоретичних досліджень. Треба відзначити, що нині немає чітких меж між поняттями «ефективність», «ефективність виробництва», «ефективність функціонування підприємства». Часто даючи визначення певного виду ефективності, автори повністю не розкривають сутності підходу до неї.

Сутність ефективності виробництва іноді трактується не просто як співвідношення ефекту (результату) і ресурсів – традиційним є відображення ефективності виробництва як досягнення максимально корисного кінцевого результату при мінімізації витрат (ресурсів).

Проте, В. Г. Андрійчук вказує на не коректність такого визначення ефективності, оскільки досягти максимуму ефекту за мінімуму витрат через дію закону спадної доходності практично неможливо, адже економічні ресурси завжди обмежені. В цих умовах більш розширено категорію ефективності виробничої діяльності можна тлумачити як досягнення максимального ефекту за фіксованих, наперед визначених обсягах ресурсів, або ж досягти заданого результату за мінімальних витрат ресурсів [2, 55].

Визначаючи процес виробництва як незалежну взаємодію робочої сили, засобів і предметів праці, С. Ф. Покропивний розглядає ефективність виробництва як комплексне вираження кінцевих результатів використання виробничих засобів і трудових ресурсів за певний проміжок часу [3, 448–449].

Г. В. Савицька зазначає, що оцінка ефективності господарської діяльності сприяє «економічному використанню ресурсів, виявленню і впровадженню передового досвіду, науковій організації праці, використанню нової техніки і технологій виробництва, запобіганню зайвих витрат, недоліків у роботі» для знаходження резервів підвищення ефективності та виживання у конкурентній боротьбі, зміцнення ринкових позицій тощо [4, 16–17].

Натомість О. Воронін вважає, що підвищення економічної ефективності полягає у забезпеченні збільшення обсягів виробництва за рахунок раціонального використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Показники ефективності першочергово використовуються для оцінки та стимулювання результатів господарської діяльності підприємств [5, 57].

Окрім ефективності, як характеристики діяльності господарюючого суб'єкта, в економічній літературі використовують також такі поняття, як «результативність», «продуктивність», «оптимальність», «економічність» та ін.

При цьому означені поняття, як ототожнюють, так і протиставляють один одному. Так, Г. Емерсон ототожнює ефективність із продуктивністю, коли відзначає, що головною турботою керуючого має бути ефективність, проте говорить про продуктивність системи та про те, що працювати можна напружено або продуктивно. Згідно з автором це не просто різні речі, а речі прямо протилежні [6].

У праці М. Х. Мескона також піднято питання ефективності діяльності. Автор розглядає ефективність діяльності підприємства разом із результативністю, проте чітко розрізняє їх. «Щоб бути успішною впродовж тривалого часу, щоб вижити та досягти своїх цілей організація повинна бути як ефективною, так і результативною, – зазначає М. Х. Мескон [7].

Таким чином, економічна ефективність – категорія, що виражає причинно-наслідкові зв'язки, що виникають в процесі функціонування соціально-економічної системи. Саме те, що підприємство є цілеспрямованою системою, а в процесі функціонування підприємства вирішуються складні та багаторівневі завдання, зумовлює прояв ефективності через окремі характеристики. За узагальнення результатів дослідження, вважаємо що такими характеристиками є продуктивність, результативність та оптимальність. І саме різний рівень завдань управління підприємством зумовлює визначення ефективності як комплексу означених характеристик.

Отже, поняття ефективності господарської діяльності підприємства має багатоаспектний характер. Тому важливим є виділення за різними ознаками відповідних видів ефективності, кожний з яких має певне значення для системи функціонування підприємства.

При оцінюванні результатів діяльності розрізняють економічну, організаційну та соціальну ефективність. Економічна ефективність відображає: ступінь використання матеріальних, фінансових, трудових, природних та інших ресурсів; виробництво продукції відповідної вартості при найменших витратах; досягнення найбільшого обсягу виробництва з використанням ресурсів відповідної вартості; міру витрат на досягнення поставлених цілей.

Організаційна ефективність характеризує: якість побудови організації; якість системи її управління; реакцію на організаційні зміни; процес прийняття управлінських рішень.

Соціальна ефективність відображає: відповідність витрат і соціальних результатів діяльності підприємства цілям і соціальним інтересам суспільства; формування корпоративного духу та відповідного психологічного клімату в колективі; атмосферу захищеності та причетності до цілей організації; результат впливу економічних заходів на формування способу життя людини.

Усі види ефективності пов'язані між собою та взаємообумовлені: підвищення економічної ефективності сприяє зростанню інших видів ефективності; соціальна ефективність поєднує властивості економічної та організаційної ефективності та спрямована на повне задоволення потреб працюючих. У сучасних умовах функціонування підприємств значення набуває вибір таких методів і підходів до оцінки ефективності, які б ураховували результати діяльності в минулому, визначали тенденції розвитку на основі прогнозу як внутрішніх, так і зовнішніх чинників, що впливають на діяльність підприємства [8].

Підсумовуючи зазначене вище, зазначимо, що основними характеристиками ефективності діяльності є продуктивність, результативність та оптимальність функціонування соціально-економічної системи. Цільова настанова забезпечення ефективності господарювання зумовлює необхідність вирішення низки питань із оцінки ефективності діяльності господарюючого суб'єкта.

Джерела та література

1. Економічна енциклопедія: у 3-х т./ред. рада: Б. Д. Гаврилишин (голова [та ін.]). Київ: Вид. центр «Академія», 2000. Т. 1/редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред. [та ін.]). 2000. 864 с.
2. Андрійчук В. Г. Теоретико-методологічне обґрунтування ефективності виробництва. *Економіка АПК*. 2005. № 5. 63 с.
3. Економіка підприємства: підручник/за заг. ред. С. Ф. Покропівного. Київ: КНЕУ, 2005. 608 с.
4. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. Київ: Знання, 2005. 662 с.
5. Воронін О. Методика визначення узагальнюючого показника економічної ефективності виробництва. *Економіст*. 2007. № 4 (246). С. 57–62.
6. Эмерсон Г. Двенадцать принципов производительности. 2-е изд./науч. ред. В. С. Кардаш. Москва: Экономика, 1992. 216 с.
7. Мескон М. Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента/пер. с англ. М. А. Майорова и др. Москва: Дело, 2002. 704 с.
8. Пилипенко С. М. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 10. С. 452–456.